

Brunda Gusztáv

“Belépő a pikk dámához” – emlékezés a sárkányölő légtornászra – *

Jó, hogy életében semmi érdemit nem írt róla senki. Végre nincs elrontva valami. Végre nincsen benyálazva, gennyezve. Jó, hogy ez az egyszer volt lávafortyogás nincsen felturkálva otromba ércmerev hantokká. Így talán azt tudjuk látni, ami a szemünk elé tárul. Bátorság, most már nincs helye, nincs értelme csak a szembesülésnek.

Elszomorító, s mégis csak kegyetlen igazságtalanság, hogy életében semmi érdemit nem írt róla senki. Érthetetlen, hogy a nagy foncsorfelhozatalban nem akadt számára egy tükör. S tényleg nem akadt. Igaz, nem csupán Morgannal volt ez így, hanem más, szem elől tévesztett tarjáni művészekkel is, de hát rájuk majd más esteken emlékezünk.

Morgan első kiállítását a salgótarjáni szakmunkásképző intézet ifjúsági klubjában rendeztem és nyitottam, ha jól emlékszem 1970-ben. Akkor mind a ketten inasok voltunk. Az utolsó kiállítását Földi Péter avatta szertartással igen nagy lelki emelkedettséggel 1990-ben. Nagy idő, kis idő húsz év? Az ő ideje volt.

Igen vágyott a L'École des Beaux-Arts-ra, a Monmartre és a Montparnasse színes, állandó szellemi-művészi izgalmat tartogató világába. Párizsfény tropizmussal élt a szívében, rejtegetve egy titkos reményt.

Morgan életrajzána íve mindig feszült mint a húr, ha megérintették rezonált. Voltak akik csak egy nézetből tudták látni ezt a pá-

lyát, s lemondóan konstatálták az önmagukba futó köröket. Mások – s talán nem kevesen vagyunk így –, felfelé törő, önmagából építkező spirálként látták szüntelen emelkedését. Mi hajtotta a sokszor iszonyatos erőfeszítések árán belobbanó, izzásában önmagát újrafoglaló és tisztázó periódusai felé?

Kifogyhatatlan szerelemtüze, amelynek mindig volt táplálója? Bocsássanak meg a kedves, szép szeretők, de ha valakinél, akkor nála igaz volt Balázs Béla mondása: nem gyújtó láng az asszony, csak táplálója az örök tűznek. Ezt persze ŐK, nem tudhatták. Egy kódot hordozott génjeiben, amelyet ősei – anyai ágon Itália szülöttei – finomítottak szüntelen, hogy éppen benne teljesüljön művészetté? Netán mérhetetlen teljességvágya? Gondoljunk csak bele, hányszor akarta egy képben átfogni az anyag belső végtelenjét és a világegyetem végtelenségét!

Morgan darabos volt. Önfejű, néha kezelhetetlen, de azért befolyásolható. Soha nem tudta mit kellett volna tennie saját maga érde-

* Elhangzott a művészről készült riportfilm bemutatóján a Nógrádii Történelmi Múzeumban (Salgótarján, 1991-ben a művész halálának I. évfordulóján.)

Hegedüs Morgan *Környezet (pasztell)* - 1987

Hegedüs Morgan *Születések (vegyes)* - 1989

Hegedűs Morgan *Van Gogh virágai* (pasztell) - 1990

Hegedűs Morgan *Mit nekem* (pasztell) - 1990

kében. Nem értett a praktikákhoz, igen távol állt tőle a sikeres cselekvésekhez elengedhetetlen diplomáciai érzék. Az orrával érezte, ki számára a simlis, s onnan angolosan távozott.

Kiss Gyurinak igaza van, Morgan tényleg kökemény fickó volt. Döbbenetesen kemény, ezért abszurd ami vele történt. Mert a kemény fickók nem szoktak a csúcson elsomfordálni az életből. Abszurd maga a halál, a végkifejlet nélküli végesség és abszurd a buta anyag maradandósága. A hülye cserépé, az alumínium kanálé, a bamba műanyagpoháré. Ebből a szellem számára elfogadhatatlan kényszerből csupán egyféle kiút kínálkozik: az anyagot üzenethordozóvá, a szellem szolgálojává avatni, művé szervezni. Morgan ezt az alaptételt az egész lényével értette: pontosan tudta mi a dolga.

Akik ismerték életét, tudták, hogy gyorsan élt. Láthatták boldognak az ő szerelmében: több nap, több éjszaka pihenés, lazítás, felengedtség nélkül, eufórikus állapotban festeni, teljes átéltségben létezni. Láthatták boldognak, mert nem egyszer megrendültségig megajándékozták. Láthatták boldognak kötegni pénzzel a zsebében: mágnásoknak adhatott volna kiképzést nagyvonalúságból.

S persze láhatták kétségbeesetten, megriadt szemekkel a hajnalok nedves padjain üldögdélni, ökölbe szorított kezekkel tépelődni. Dehát a morgán-csodákra mindez nem elég magyarázat, a titkokat meg nem kell meglesnünk. De mégis valami ez, ami lényege szerint ő volt.

Egyszer azt üzente a kórházból vásárolni akar, siessek, ne várossam sokáig. Amikor fölértem a gégezet hetedik emeleti szektorába, először Halmos főorvoshoz, a nagy protektorhoz surrantam be. – Ne haragudj, hogy utánad telefonáltam – mondta két műtét között –, de most nincs aki el tudná kísémi Morgant, ő pedig menne mindenáron a városba. Gondolom a vásárlás csak ürügy számára. – Hát persze. Órjító lehetett a kórtermi magány.

Elláttattam tanácsokkal, pontos utasításokat kaptam, mikor mit kell tennem, ha szükség lenne rá.

Morgan türelmetlenül várt. Szemrehányó tekintete elől nem tudtam kitérni. Már jól tudtunk beszélgetni a szemünkkel is, volt alkalmunk elég a begyakorlására, egy-egy mimika, kézmozdulat pedig árnyalta a gondolatátvitelt. Hülyéskedtem egy kicsit és segítettem készülnie.

A postán kezdtük. Postafiók, bérlemény megújítás, újságok. Itt figyeltem fel először a kezére. Noha ilyennek eddig még nem láttam, rá kellett jönnöm, mindez mégis ismerős évek óta. Az egész alkar, a kézfej, az ujjak, valósággal úsztak a levegőben, mintha valami folyadék felhajtóereje tette volna lebegővé a mozgását. Az ujjai, mint hínárok a vízáramban, átgördültek az egyik érintésből a másikba. A mozdulatsorok mindig az ujjak végén fejeződtek be, akár a karmestereknél.

S ez így folytatódott órákon keresztül: sorra vettünk néhány üzletet, s Morgan a tárgyakat a kezeivel vette birtokba, mint a vakok. Hosszú percekre teljesen megfedkezett rólam, dobozokkal szöszmötölt. Tenyerébe fektetett egy-egy szépen megtervezett műanyagot, fémdarabot. Forgatta, s nyugtázta formáját, színét, súlyát, hasznát. Úgy tűnt, mintha újra akarta volna minősíteni a világot maga körül. S a kezei! A kezei fáradhatatlanul járták mohó táncukat.

Akik ismeték Morgant, nem értették. Mégis, akik ismerték, azok tudták szeretni. Ha nem is született táltosnak, akadt aki sejtette, hogy elhivatottsága volt. Különben onnan, a bányászcsaládból ide érkeznie hogyan lehetett volna? Emberfogolyként, a teljes kiszolgáltatottságban vált bizonyossá számára: az életbe a festészetten keresztül vezet az út. S aztán a megtalált ösvényt már soha többé nem engedte el magától. Útközben lehetett fizikai és szellemi küzdelmet folytatni a kifogyhatatlan kihívásokkal, saját személyiségével, az

anyaggal, s mindezt új viszonyrendszerekké, képekké transzponálni.

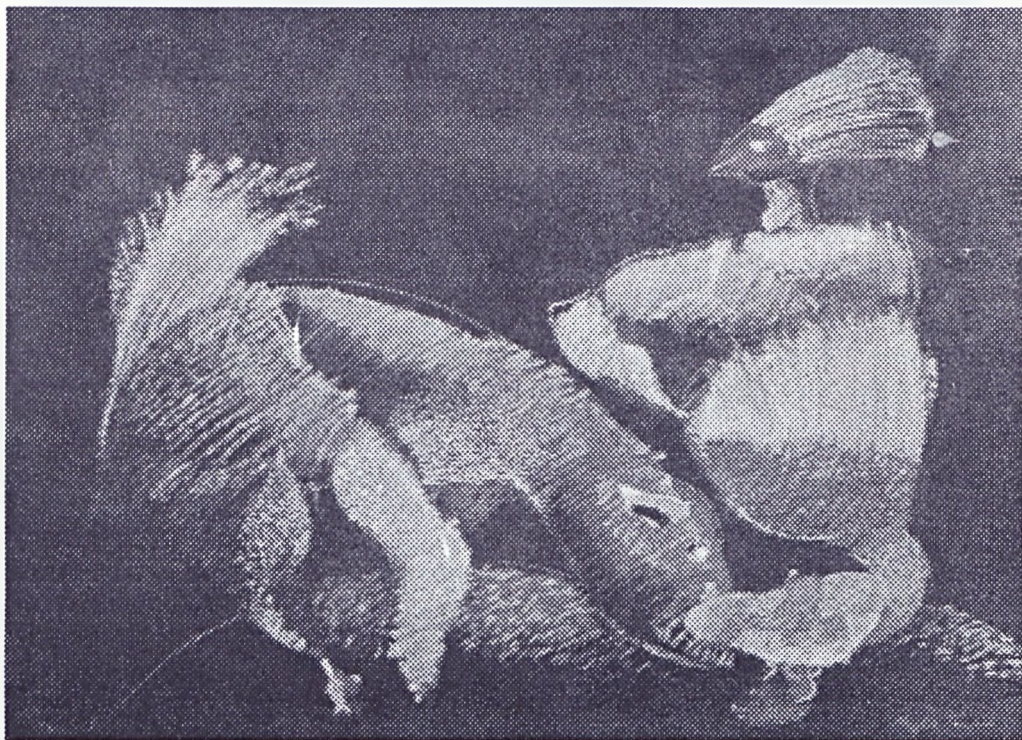
Soha eszébe sem jutott megváltoztatni maga körül a világot, művész volt.

Verbalításban tobzódó barátai, olykor sajnáltuk szegényes szókincséért. Úgy tűnt, ez nem bántotta őt. Miként akkor sem érzett elégtételt, amikor ugyanazok megszegyenülten álltunk – egy táblaképe, pasztellje előtt, mert előttünk volt a bizonyosság: sokkal mélyebben lát, érzékel létezés történetünkből, mint sejtettük. Rá kellett jönnünk nemegyszer, hogy Morgan fogalmi gondolkodásának egyetlen objektíválási módja a vizualitás.

Ezen a síkon a hozzá méltó kíméletlenséggel tört a lényeg, az alapkérdések megragadása, értelmezése felé. E nyelv alkotóelemei számára kimeríthetetlennek tetszettek. Nem tudott megmaradni a sztereotípiák langy testmelegében, újabb és újabb határokat hódított meg maga számára.

Itt vannak a képek, itt a bizonyosság, a megkérdőjelezhetetlen művészi megvalósultság. És a megkerülhetetlen készítés, hogy a művészetbe vetett hitünk megmaradjon, helyreálljon.

Egyébként pedig kezdődhet a legenda gyártás. A közönségnek erre is szüksége van.

Hegedűs Morgan: Rágcsáló, 1988 (passztell)